

MILLOIN POIKIMAKAUSI PÄÄTTYY ENSI KEVÄÄNÄ?

”Ei ole oleellista milloin poikimakausi alkaa, vaan milloin se päättyy”, totesi karjankasvattaja. Poikimakauden pituus on keskeinen tekijä emolehmätilan kannattavuudessa.

Lehmät ovat kantavia n. 285 päivää vuoden 365 päivästä. Uudelleen kantavaksi tuloon jää 80 päivää, $365-285=80$.

Ympäri vuoden toteutettava poikimakausi vaatii tarkkaa kirjanpitoa ja eläinten seuranta, jotta karjaan ei ala huomaamattomasti pesiä hedelmättömiä lemmiä, jotka epäonnistuvat tuottamaan vasikan vuosittain. Pitkäksi venynyt poikimakausi heikentää tilan mahdollisuuksia kannattavaan tuotantoon.

Lyhyen poikimakauden saavuttamiseen on karjankasvattajalla avaimet kädessään. Kustannuspuolella tarvitaan vähän tai ei ollenkaan taloudellisia satsauksia. Sen sijaan tavoite vaatii jatkuvaa huomiota eläinten ruokintaan, tarkkailuun ja hoitoon. Onnistuessaan se tuo paremman taloudellisen tuloksen; karjaan valikoituu hedelmällinen emoaine, syksyisin vierotetaan tasaisempi ja painavampi vasikkaryhmä, valvonta keskittyy lyhyemmälle ajanjaksolle, työn hajanaisuus vähenee ja tuotanto selkeytyy. Tasainen karja-aine on yksi keskeinen perusta taloudellisessa tuotannossa. Tasainen karja-aine syntyy mm. lyhyen poikimakauden ja eläinvalintojen kautta.

Lyhyen poikimakauden etuja

1. Ajankäyttö, työ ja valvonta

Lyhyen poikimakauden aikana työvoimaa voidaan käyttää tehokkaammin hyödyksi. Perheen kesken tai yksin valvottuna keskittymiskyky säilyy parempana ja vasikkamenetykset pienempinä. Tyypillisimmin menetykset tapahtuvat poikimakauden alussa ennen kuin vasikoita osataan odottaa tai kauden lopussa kun väsymys painaa ja valvonta herpaantuu. Myös vieroitus hoituu vähemmällä työmäärällä kun kaikki vasikat ovat vieroitettavissa keralla. Pitkän jakauman poikimakaudella vasikoita joudutaan vierottamaan erissä. Liian nuorina vieroitettut eläimet jäävät kehityksessä jälkeen eivätkä pysty hyödyntämään emon tarjoamaa kasvupotentiaalia maidosta ja hoidosta.

2. Ruokinta

Tasaisten, samassa tuotantovaiheessa olevien eläinten ryhmittely ja ruokinta on helpompaa ja kustannustehokkaampaa.

3. Tasaiset eläinryhmät

Tasaisten eläinryhmien myynti on tuloksellisempaa. Jatkokasvatuksen osalta vasikoiden ruokinta ja hoito on helpompaa ja tehokkaampaa, kun ryhmät ovat tasaisia. Suuret ikäerot vasikkaryhmässä vaativat uudelleen ryhmittelyä ruokinnan onnistumiseksi. Pienikokoiset ja nuoret eläimet eivät pysty syömään samassa tahdissa kuin ryhmän isokokoisemmat ja jäävät

näin kehityksessä jälkeen mahdollisesta potentiaalistaan. Loppukasvatukseen myytävässä vasikkaerässä tasaisuus antaa myös seuraavalle kasvattajalle mahdollisuuden onnistua tuotannossaan.

4. Korkeammat vieroituspainot

Poikimakauden alkuvaiheessa syntyneet vasikat ovat vieroitettaessa vanhempia ja painavampia, sillä niillä on tilaisuus ottaa etumatkaa päiväkasvussa suhteessa kauden lopussa syntyneisiin. Sen sijaan 3 tai 4 kuukautta myöhemmin syntyneet vasikat eivät pysty kirkimään etumatkaa kiinni ja niiden potentiaali jää helposti hyödyntämättä. Lyhyen poikimakauden ansiosta vasikkaryhmät ovat vieroitettavissa kaikki kerralla ja ne ovat tasaisempia painoltaan, iältään ja kehitykseltään. Välitykseen on myytävissä tasakokoisempi erä, jonka painojakaumassa ei ole suuria eroja ja hinnoittelussa on mahdollisuus päästä kannattavampaan lopputulokseen.

Vertaa vasikoiden vieroituspainojen jakautumista ja keskiarvoja ryhmittäin

Syntyneet vasikat aikavälillä	Vasikoiden lukumäärä kpl	Vieroituspainojen keskiarvo kg	Päiväkasvut keskiarvo kg	Tilityshinta keskiarvo €
1-21 vrk				
22-42 vrk				
43-63 vrk				
64-84 vrk				
85-105 vrk				
106-127 vrk				

5. Hoito ja terveydenhoito

Eläinryhmien hoito ja terveydenhuolto on toteutettavissa yhtenäisemmin ja vähemmällä työllä kun eläimiä voidaan hoitaa tasaisina ryhminä.

6. Eläinvalinnat

Lyhyt poikimakausi tarjoaa parhaimmat mahdollisuudet uudistushiehojen valintaan. Kun lehmävasikat ovat syntyneet tiiviillä välillä, niillä on tasapuoliset mahdollisuudet kasvaa ja kehittyä seuraavaan astutuskauteen mennessä. Liian myöhään syntyneet lehmävasikat joudutaan karsimaan pois uudistushiehoista tai siirtämään syyspoikiviksi, mikäli tilalla on kaksi kautta käytössään. Poikimakauden häntäpäässä syntyneet vasikat harvemmin pääsevät yhtä hyvin tuloksiin kuin sesongin alussa syntyneet.

Tuottavimpia emoja ovat karjassa ne, jotka poikivat aikaisin. Näillä emoilla on enemmän aikaa valmistautua seuraavaan tiineyteen, niiden hedelmällisyys on parempi ja vasikat ovat vieroitettaessa vanhempia ja painavampia.

Emojen tulosten ja tuotoksen vertailu on myös helpompaa mikäli ne poikivat tiiviillä aikavälillä.

7. Parempi hedelmällisyys
Lyhyen poikimakauden ylläpito kitkee karjasta pois heikomman hedelmällisyyden emot.
8. Parempi taloudellinen tulos
Kaikki edellä mainittu yhteen laskien!

Miksi poikimakausi venyy pitkäksi?

Eläinten huolellinen tarkkailu on karjanhoitajan vastuulla myös kesäaikaan.

Jos sonni loukkaa itsensä tai osoittautuu toimimattomaksi, poikimakausi pelastuu vain, mikäli karjanhoitaja havaitsee ongelman ajoissa. Kiire ja muut työt eivät saa varastaa huomiota eläinten tarkkailulta. Vahingon kireminen takaisin vie nautatuotannossa aikaa. Tyypillisesti esim. rakennusprojektiin uppoaa aikaa ja työtä niin, että karja laitumella voi helposti jäädä pikavilkaisun varaan. Mikäli vasta syksyllä havaitaan emojen olevan edelleen tyhjiä, maksaa vahingon korjaaminen tuotannossa monta tulevaa vuotta.

Sonnit ovat laumassa liian kauan.

Pitkä astutuskausi tarkoittaa pitkää poikimakautta. Ottamalla sonnit pois ajoissa laumasta lyhennetään poikimakauden pituutta sekä vältetään teiniraskauksien vaaraa loppukesästä. Teiniraskauden vuoksi voidaan menettää lupaava nuori hieho. Jos sonnit pidetään laumassa myöhään, joudutaan myös lehmävasikat tarkastamaan tiineyden varalta. Keskeytyspiikit lisäävät työtä ja kustannuksia.

Emot ovat liian laihoja

Mikäli ruokintaan ja kuntoluokitukseen ei ole kiinnitetty riittävä huomiota ja emot ovat poikimahetkellä liian laihoja, kiimakierron alkaminen viivästyy, emo tulee tiineeksi hyvin myöhään tai ei ollenkaan. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nuoriin emoihin.

Poikimavaikeudet

Vaikea poikiminen viivästyttää emon elpymistä seuraavaan tiineyteen. Poikimavaikeuksien taustalla ovat virheet sonnivalinnassa, ruokinnassa, kuntoluokassa, valvonnassa.

Sonni ei ole pystynyt astumaan

Sonni on loukannut itsensä astutuskauden aikana tai on astumiskyvytön tai hedelmätön. Myös sonnin kuntoluokalla on merkitystä. Lihava sonni ei jaksakaan tehdä töitä ylipainonsa takia. Laihalta ja alikuntoiselta sonnilta puuttuu energia työntekoon.

Liian suuri astutusryhmä

Mitoita sopivan kokoiset laumat sonneille. Huomioi sonnin ikä. Vanhempi sonni osaa hommansa eikä tuhlaa aikaansa. Nuori sonni uuvuttaa itsensä helposti touhutessaan.

Paljonko on lyhyt poikimakausi?

Lyhyt poikimakausi on 45-60 päivää. Tai vähemmän!

Miten lyhyt poikimakausi saavutetaan?

Ennen kuin poikimakauden lyhentäminen aloitetaan:

1. tulee tunnistaa syyt, joiden vuoksi kausi on pitkä ja korjata ne ensimmäiseksi
2. tulee huomioida, että lyhyen poikimakauden saavuttaminen on pitkä, *usein muutamien vuosien prosessi*, jonka aikana joudutaan tekemään tiukkoja karsintapäätöksiä.

Määrittele oma tavoitteesi ja lehmillesi mahdollinen aikataulu

Mikä osuus lehmistä poikii toivotun poikimakauden ulkopuolella? Ensimmäinen askel poikimakauden lyhentämisessä on määritellä haluttu astutuskauden ajoittuminen ja pituus.

Kun poikimakautta halutaan tiivistää, myöhään poikivat emot joutuvat karsintalistalle. Tarkasteltaessa vuosittaisia poikimatilastoja huomataan, että useimmiten samat emot poikivat myöhään vuodesta toiseen.

Poikimisten jakaantuminen

Aikataulu	Poikineiden lukumäärä	% Kokonaismäärästä
1-21 vrk (1-3vkoa) Aikaisin		
22-42 vrk (4-6 vkoa) Ajoissa		
43-63 vrk (7-9 vkoa) Ajoissa		
64-84 vrk (10-12 vkoa) Myöhässä		
85-105 vrk (13-15 vkoa) Myöhään		
106-? (16-? vkoa) Todella myöhään		
Kokonaismäärä poikineita		

- Karsi myöhään poikivat tai tyhjäksi jääneet emot pois
- Korvaa karsintalehmät kantavilla hiehoilla tai lehmillä, jotka tulevat poikimaan aikaisin.
- Anna viimeisinä poikineille elpymisaikaa mahdollisuuksien mukaan.
- Aloita astutuskausi hieman myöhemmin jotta kaikki ehtivät paremmin mukaan.
- Kavenna astutuskauden pituutta asteittain vuosi vuodelta

Ruokinta, kuntoluokka ja ryhmittely

Olenko ruokkinut emot niiden tarpeita vastaavasti? Ovatko emot olleet sopivassa kuntoluokassa poikiessaan? Ryhmittele hiehot, kerran poikineet ja nuoret lehmät omaksi ryhmäkseen kuntoluokansa mukaan. Näiden emojen tarvitsee kasvaa vielä itse ja niiden on vaikeaa kilpailla vanhempien emojen kanssa. Ruokinnan tason tulee olla nouseva poikimakauden lähestymisestä aina laidunkaudelle. Huolehdi erityisesti energian ja valkuaisen saannista pedataksesi hyvän tiineytymisen.

Varmista hiehojen koko astutusiässä

Hiehojen tulisi olla kooltaan noin 65 % tulevasta aikuiskoostaan astutettaessa. Vertaa hiehoja karjasi samantyyppisiin emoihin. Ellet tiedä emojen painoa, voit muodostaa suuntaa antavan arvion karsintalehmien teurastiedoista. Ruhopaino on noin puolet elopainosta.

Varmista sonnin työkuunto

Varmista että sonni on hyvässä kunnossa ja tarmokas työn tekoon. Varmista että sonnin sorkat ja jalat ovat kunnossa ja että se liikkuu hyvin. Ostaessasi sonnina, tarkista että kivesten koko ja muoto.

Sonnit ovat laumassa vain määrätyn ajan.

Laita kännykkään muistutus tai kalenteriin merkintä milloin sonnit otetaan pois laumasta ja pysy suunnitelmassa! Heinä-elo-syyskuu ovat täynnä työtä, mutta sonnien siirto pois ajoissa säästää karjanhoitajan työtä seuraavana keväänä. Tavoitteesi on lyhyempi poikimakausi.

Mitoita astutusryhmien koko

Ryhmän koko riippuu sonnien iästä, kunnosta, astumiskyvystä, kivesten ympärysmittasta ja siemenesteen laadusta.

Nuorelle sonnille sopiva ryhmäkoko ensimmäiselle kesälle on 10-20 hiehoa tai lehmää. Seuraavan kesän astumiskyky riippuu paljolti siitä kuinka sonni on kuntoutunut edellisestä astumiskaudesta – joutuiko se kovaan rasitukseen, laihtuiko sonni ja ruokittiinko sitä oikein talvikaudella. Kakkoskesänä sonnille voi laittaa 20-35 ryhmän. Vanhempi sonni pystyy astumaan enemmän, kokeneena ja hyväkuntoisena jopa 50 lehmää. Lyhyttä poikimakautta tavoitellessa pienet astutusryhmät toimivat tehokkaimmin.

Yksinkertaisena muistisääntönä: alle kolmivuotiaan sonnien astutusryhmän koko on sama kuin sonnien ikä kuukausina.

Kiimanseuranta ja sonnien työskentely

Seuraa kiimoja ja sonnien työskentelyä. Naudan kiimakierto on 17-24 vrk, keskimäärin 21 vrk eli kolme viikkoa. Nautojen kiimakäyttäytyminen on aktiivisinta aikaisin aamulla ja myöhään illalla. Ajoita laidunkäynnit näihin vuorokaudenaikoihin. Merkitse korvanumerot ja astumispäivämäärä muistiin. Tulevalla poikimakaudella vielä kiittelet itseäsi muistiinpanoista.

Vielä tärkeämpää - muistiinpanoistasi näet, mikäli kiimat uusiutuvat ja laitumella on ongelmia.

Kiimahavainnoista ja astumisista voi tehdä ennakkomerkinnän kalenteriin kolmen viikon päähän ja pitää silmällä näitä lemmiä uusimisen varalta. Mikäli epäilet sonnien astumiskykyä, ehdit reagoida tilanteeseen ajoissa.

Laidunna karsintalehmät erikseen

Mikäli on mahdollista jakaa eläimiä useammille laitumille ja tiedossasi on jo varmoja karsintalehmiä, jotka lähtevät syksyllä, muodosta teuraslehmistä oma ryhmänsä joka ei tarvitse sonnina muukaan. Tällöin sonnien työpanos ja keskittyminen käytetään lemmiin jotka poikivat ensi keväänäkin.

Kurinalaisuus ja tarkkailu

Lyhyt poikimakausi onnistuu vain, jos karjanhoitaja pitää kiinni päivämääristä kurinalaisesti, tarkkailee eläimiään, tekee valintoja ja huolehtii ympäri vuoden siitä että eläimillä on kaikki eväät tuotannossa menestymiseen.

Aikaisin poikivat emot pitävät yleensä kiinni samasta rytmistä, mutta mikäli eläinten hoidon taso horjuu, jopa aikaisin poikivat emot jättäytyvät jälkeen ja niiden on vaikea myöhemmin kuroa aika-tilaa takaisin kiinni.

Ajoita hiehojen poikiminen kauden alkuun

Ajoittamalla hiehojen poikiminen kauden alkuun on valvonta tarkimmillaan. Ajoitus on tärkeää toisestakin syystä. Nuoret hiehot ovat kovalla rasituksella ensimmäisen kerran poikiessaan. Ne kasvavat edelleen itse, niillä on vasikka imetettävänä ja kasvatettavana sekä niiden pitää tulla uudelleen kantavaksi. Alkupäässä poikineilla emoilla on eniten aikaa kuntoutua ennen seuraavan astutuskauden alkua ja tulla täten nopeammin kantavaksi uudelleen. Ajoittamalla hiehojen poikimiset kauden alkuun antaa niille paremmat mahdollisuudet pysyä rytmissä mukana.

Valitse hiehoille helppojen poikimisten sonni, jotta ne eivät joudu liialliselle koetukselle poikiessaan, jolloin toipuminen ja kiimakierron alkaminen on nopeampaa.

Kiimojen synkronointi poikimakauden tiivistäjänä

Kiimojen synkronoinnilla voidaan saada useampia lehmä kiimaan samalle aikajaksolle. Synkronointi voi edesauttaa keinosiemennysvauhtia.

Astutuslaumassa monta lehmää samanaikaisesti kiimassa laittaa sonnin koetukselle. Lisäksi sonni saattaa mieltä astumaan vain yhtä tai kahta lehmää.

Poikimakaudella tulee varautua, siihen että vasikoita saattaa syntyä saman vuorokauden aikana paljon ja tällä on työllistävä vaikutus varsinkin jos joukossa on ongelmatapauksia.

Synkronointi teettää myös kustannuksia eläinten käsittelytyön ja hormonihoidon muodossa. Synkronointi ei ole ratkaisu ellei kaikki muu karjanhoidossa ole kunnossa, erityisesti ruokinta ja emojen sopiva kuntoluokka. Kysy synkronoinnista lisää seminologilta.

Kahden poikimakauden vaihtoehto

Pitkäksi venynyt poikimakausi voidaan rytmittää kevät- ja syyspoikiviin. Kahdella kaudella saadaan sonni-investoinnille enemmän käyttöä. Valvontatyö jakaantuu tasaisemmin, samoin vasikoiden myynti. Tilantarve kasvaa ja ruokinnassa huomio joudutaan kiinnittämään moneen eri ryhmään.

Suosittelavaa on pitää syyspoikimakausi erittäin lyhyenä kuormittavuuden vähentämiseksi.

Kukin tila valitsee itselleen sopivan toimintamallin. Kaikissa vaihtoehtoissa on omat etunsa. Syyspoikimakauden toimivuudesta kannattaa vaihtaa kokemuksia tuottajien kanssa jotka ovat sitä kokeilleet.

Johanna Jahkola, Satafood Kehittämissyhistys ry

Lisää aiheista:

<http://animalscience.tamu.edu/images/pdf/beef/beef-long-calving-seasons.pdf>

http://www.uaex.edu/Other_Areas/publications/pdf/FSA-3011.pdf

<http://www.wvu.edu/~agexten/forglvst/shortbrd.htm>

<http://extension.oregonstate.edu/crook/sites/default/files/ag/documents/LengthofCalvingSeason.pdf>

<http://southwestfarmpress.com/defining-calving-season-can-produce-more-profit>

<http://www.ansci.colostate.edu/beef/info/cattlemanslibrary/410.pdf>

<http://www.ca.uky.edu/agc/pubs/id/id108/04.pdf>

<http://www.animal.ufl.edu/extension/beef/BCSC/BCSC2011/documents/ftroxel.pdf>